

Itineraris humanístics per la literatura occidental

a través de les noves tecnologies

Memòria del treball realitzat amb les llicències d'estudi
(febrer – octubre 2001)

Joana Ràfols Vives (IES Vila de Gràcia).

Marta López Robles (IES Barcelona-Congrés)

Volem agrair la col·laboració de Lluís Aznar Ràfols, que ens ha ajudat a resoldre multitud de problemes tècnics.

També desitgem fer constar el nostre agraïment a Lola Ribelles, la nostra “coordinadora”, per la confiança que ens ha mostrat durant tot el procés del treball.

Les autores

1. Introducció

1.1. Antecedents del tema

El treball que presentem va néixer de l'interès per desenvolupar un material didàctic que combinés la literatura i les noves tecnologies. Molts dels plantejaments didàctics i dels objectius d'aquest material són els mateixos que els dels nostres anteriors treballs sobre llengua i literatura. La novetat és el seu format (l'ús de les noves tecnologies) amb tot el que això implica, tant pel que fa referència a la mecànica de les activitats, com pels materials amb els que es treballen.

El present material manté p.e. els objectius del nostre llibre *Vivir la literatura*¹:

- Presentar el fet literari a partir de textos atractius i significatius.
- donar exclusivament la informació que ajudi a comprendre i a contextualitzar els textos.
- fomentar l'aprenentatge deductiu, per mitjà de activitats.
- treballar la recerca i tria de la informació on es trobi: biblioteques, Internet, etc.
- treballar els temes dels valors humans a partir dels textos més adients i dels tipus d'activitats proposades.
- oferir diversitat d'activitats que puguin adaptar-se a la diversitat de l'alumnat.
- fomentar la creativitat dels alumnes.

L'esforç i el repte d'aquest treball ha sigut el d'adequar-nos a les noves tecnologies, per dotar de contingut uns instruments que poden saturar d'informació indiscriminada. Saber moure's per l'entorn Internet significa saber cercar informació, però també valorar-la i seleccionar-la amb criteris que hem de donar als nostres alumnes. Practicar aquest procés és un dels objectius d'aquest treball.

Alguns dels nostres alumnes són més àgils en l'ús de les noves tecnologies que molts de nosaltres. Les utilitzen per treballar i sobre tot, durant el temps de lleure, per jugar i per comunicar-se. És una realitat que aquestes eines els motiven molt, per això ens plantejem aprofitar l'atractiu afegit que tenen per conduir-los allí on no solen anar sols, al món dels llibres i de la literatura.

1.2. Explicació del tema

Segons acabem de veure, els eixos vertebradors del treball són les humanitats -en concret la literatura occidental- i l'ús de les noves tecnologies com a instrument per treballar-les.

El material que presentem es basa en la creació d'uns "itineraris literaris": uns conjunts de textos, que hem situat al mapa del món occidental, amb unes activitats per treballar-los. Es a dir, hem triat uns textos literaris (fragments, poemes, contes...) atractius per als alumnes de l' ESO, que els posen en contacte amb els grans autors i obres de la tradició occidental, i que es poden treballar també des de el punt de vista de les actituds i valors. Com que la literatura ha recollit totes les preocupacions de l'ésser humà, hem triat fragments i textos que permeten treballar els valors humanístics.

¹ López Robles, Marta, Ràfols Vives, Joana. *Vivir la literatura. CV per l'ESO* (1999). Ed. Teide.

Els itineraris presenten diferents “paradas” on es treballen uns textos que segueixen un fil temàtic . Cada aturada presenta un material que inclou:

- Breu presentació del marc en què es va escriure l' obra i de l' autor o autora.
- El text que s'ha de treballar.
- Unes propostes didàctiques, diversificades pel que fa a procediments i conceptes, per tal que el professorat pugui triar en funció de les circumstàncies dels seus alumnes. Pensem que precisament les noves tecnologies faciliten l'atenció a alumnes amb diferents ritmes d'aprenentatge, a banda de constituir, en general, un element motivador pels estudiants.
- L'ús dels elements de les tecnologies de la informació: programes de tractament de textos, d'imatges, d'edició de sons, escàner, etc. Material en suport disquet i CD- ROM, Webs (diccionaris, traductors, biblioteques, etc.), correu electrònic...

El treball contempla tres itineraris pel 1r cicle de l' ESO i tres itineraris pel 2n cicle. En ambdós casos s'ha incorporat material per tractar la diversitat.

La llengua original del nostre treball és la castellana, però pensem que es pot adaptar fàcilment al català. Pel que fa als textos, hem triat autors i textos europeus i americans, inclosos de les literatures castellana i catalana en les respectives llengües.

1.3. Objectius que es pretenen assolir

Itineraris humanístics per la literatura occidental a través de les noves tecnologies és un material didàctic per als dos cicles de l' ESO. Utilitza els multimèdia i Internet i treballa continguts de llengua i literatura i d'educació en valors.

Els objectius del treball són els següents:

- a. Aprofundir en els coneixements d' humanitats dels alumnes de l' ESO en l'àmbit de la literatura, estimulant l'interès per la cultura occidental. Per tant, es tracta de fer conèixer les arrels europees de la cultura occidental a partir de les diferents literatures, i oferir una visió complementària a la concepció multiculturalista actual. Partim del convenciment que la unitat europea és sobretot cultural, i que conèixer-la és conèixer les nostres arrels.
- b. Despertar o augmentar el gust per la lectura dels nois i noies.
- c. Fer servir les noves tecnologies per treballar continguts (conceptes, però també procediments i actituds) concrets, es a dir, utilitzar-les com a eina d'aprenentatge aprofitant les indubtables avantatges que ofereixen. Amb la utilització d'aquests instruments, ens plantegem facilitar la tasca dels docents i introduir o aprofundir el treball amb multimèdia i xarxes dels alumnes, atès que la documentació (recerca i tria de la informació útil) són aspectes fonamentals en l' ensenyament/aprenentatge en la societat actual.
- d. Educar en valors els nostres alumnes per incidir en la convivència als centres. Per això plantegem com a objectiu conèixer les diferències i similituds dels pobles i reconèixer l'essencial identitat comuna en tots els éssers humans, per fomentar tant les actituds respectuoses davant les diferències com l' estima de la pròpia cultura.

- e. Millorar les competències bàsiques de la llengua dels estudiants, especialment la comprensió lectora i l'expressió escrita, per tal d'aprofundir en l'autoconeixement, el coneixement del món i la comunicació amb els altres.

En definitiva, hem pretès posar a l'abast de la comunitat educativa un material didàctic aplicable a l'aula per a treballar a l' ESO. Aquest cobreix un espai interdisciplinari, perquè conjunta literatura occidental, ús de les tecnologies de la informació, valors humans i millora de l'ús de la llengua.

El material s'ajusta als Objectius Generals de l' ESO nombres 8 i 9 (relatius a la llengua), 11 (relatiu a la recerca d'informació, documentació i noves tecnologies) i 12 (relatiu al coneixement de la tradició cultural).

1.4. Hipòtesi inicial del treball. Marc teòric, etc.

La nostra societat sembla que es caracteritzarà per l'augment de la multiculturalitat i per la consolidació de la unitat europea. Cal preparar currículums que afermin en els estudiants l'adquisició de valors i que conjuminin la interculturalitat amb el coneixement del propi món. Això afavoreix el seu bagatge cultural i, sobretot, el seu enriquiment personal. En aquest aspecte creiem que és essencial incidir en els valors humanístics, en el coneixement de la cultura europea i en les actituds respectuoses envers qualsevol llengua i cultura.

El nostres alumnes es troben abocats a un món que combina unes referències culturals molt minses i un excés d'informació; posar una mica de reflexió amb aprenentatges significatius ens sembla important. En definitiva, darrera els itineraris, creiem que els estudiants reconeixeran les motivacions bàsiques de l' ésser humà, les pulsions que homes i dones han viscut repetidament al llarg de l'història i la geografia, els seus desigs i les seves pors. A diferents paisatges i en èpoques molt llunyanes, els éssers humans busquen la felicitat, estimen, pateixen, canten i ploreu.

El treball incideix en l'aprofundiment dels objectius terminals de l'ESO de l'àrea de llengua; també en els continguts procedimentals, de conceptes i d' actituds i valors generals de l'àrea de llengua.

2. Treball dut a terme

2.1. Disseny del pla de treball

En un principi vam intentar seguir el pla de treball i el calendari que havíem marcat al *Projecte*:

Una primera fase de recerca (de textos en bones traduccions, material escrit complementari de tipus teòric...); de recerca i elaboració del material gràfic i sonor; d'elaboració d'un llistat d'elements de les noves tecnologies (Internet, CD) comprovat, contrastat, actualitzat, jerarquitzat i estructurat; i, finalment, l'elaboració del model dels itineraris.

Una segona fase de tria i concreció del material que s'ha tractat en la fase anterior, i d'elaboració de les propostes didàctiques.

Una tercera fase per elaborar el material didàctic resultant (Web, CD-ROM i suport paper).

Però, a l'hora de la veritat, vam veure que la complexitat dels materials que utilitzàvem ens obligava a combinar diferents fases des del començament. Es a dir, si plantejàvem les propostes didàctiques en format de multimèdia, el mateix suport obligava a solucionar prèviament alguns problemes tècnics com:

- La forma de incloure i d'accedir a les informacions complementàries: les imatges, els sons, "links", etc.
- Pel que fa a les activitats, havíem de combinar elements heterogenis:
 - o els diferents nivells per tractar la diversitat i la seva distribució als itineraris;
 - o els models que millor funcionen al mitjà (el tipus d'enunciats que permeten unes respostes àgils i ràpides amb l'ordinador, etc.) i l'autocorrecció;
 - o la incorporació d'activitats del programa "Clic".

En definitiva, vam veure que era important experimentar amb un primer itinerari que servís de guió/model per els altres posteriors. Al anar plantejant les diferents qüestions didàctiques o tècniques, vam haver de cercar les solucions més viables.

Al mateix temps, la relectura d'obres no va acabar a la primera fase, doncs hem revisat multitud de textos i d'autors fins al final, ja que cada nova lectura portava a d'altres. Per tant, des del començament vam compaginar tot tipus de feina: lectura i tria de textos, elaboració de propostes didàctiques i solucions de problemes tècnics.

2.2. Metodologia emprada

Hem combinat tots els recursos didàctics que afavorien l'assoliment dels objectius. Per tant, la metodologia ha sigut variada, perquè el tema així ho exigeix. Hem proposat mètodes, materials i activitats que permeten atendre els diferents ritmes individuals d'aprenentatge, es a dir, tècniques i modalitats de treball diversificats (observació, deducció, relació, reflexió, creació, recerca, etc.).

En conjunt, hem incidit en un mètode d'aprenentatge actiu, ja que considerem l'alumne, juntament amb el professor o professora, el subjecte responsable del procés d'aprenentatge. La inducció es mostra útil quan el propi estudiant, després d'observar i practicar, és capaç de reflexionar i d'extreure les seves conclusions.

Al mateix temps, per motivar l'adolescent, la tria de textos adequats i interessants sembla un factor decisiu. Aspirem a que l'aprenentatge sigui també funcional, es a dir, que l'alumne sigui capaç d'aplicar els procediments i conceptes quan les circumstàncies li ho demanin. I atès que aprendre llengua significa aprendre a comunicar-se, les activitats s'han d'organitzar al voltant de textos que, a més de motivadors, els permetin millorar en les habilitats bàsiques: llegir i escriure (comprensió i expressió escrita).

En concret, pel que fa a les formes de la comunicació escrita s'han proposat de forma recurrent pràctiques de comprensió i d'expressió de missatges amb textos de diferents nivells, funcions i tipologia; i pràctiques de producció missatges adequats i coherents en diferents situacions de comunicació.

La lectura és una eina fonamental, ja que proposa models que permeten la imitació i suggereixen creacions o recreacions de textos. La lectura és també

essencial per practicar la comprensió lectora. I les activitats de producció de textos escrits es mostren vàlides quan els nois i noies s' impliquen en la seva realització, per això cal proposar temes que interessin i fites assolibles.

La literatura ofereix un ampli ventall de temes i formes interessants, i l' ús de la llengua que hi trobem és el model de cada idioma al llarg de la seva història, per això constitueix un material imprescindible per al desenvolupament de la expressió, i per fomentar l' hàbit de la lectura, l'enriquiment del lèxic, l'intercanvi d'opinions, etc. Sense oblidar que la lectura de textos apropiats per als adolescents els enriqueix culturalment i personalment, per això pensem que les activitats han d'incidir en potenciar la comprensió del text, la reflexió sobre les idees, la manipulació de textos i la creació.

2.3. Descripció dels recursos utilitzats

Als punts anteriors han anat sortint els recursos didàctics que hem emprat per dur a terme el projecte "*Itineraris humanístics per la literatura europea a través de les noves tecnologies*". Per no allargar-nos massa, aquí ens limitarem a recordar-los ordenats en una llista. Les referències concretes d' alguns d' aquests materials, es troben a la bibliografia:

- Textos literaris (fragments o obres senceres) en la llengua original i en bones traduccions. Hem utilitzat llibres, CD-ROM, o textos importats directament de la xarxa Internet i que ofereixin garanties (p.e. d'algunes adreces ressenyades a la bibliografia).
- Diccionaris generals de la llengua castellana, bilingües i de les llengües que hem treballat.
- Diccionaris especialitzats (per exemple, el *Bompiani* d' obres, autors i moviments culturals de la literatura universal).
- Enciclopèdies, en suport paper i en consulta a la xarxa (per exemple, la Britànica virtual).
- Traductors instantanis que estan a disposició lliure a Internet.
- Biblioteques (p.e. la Biblioteca de Catalunya, la de "Rosa Sensat" i la de la Universitat de Barcelona) .
- Material gràfic: mapes, plànols, dibuixos, fotografies, animacions, caràtules, etc.
- Material- video i àudio: grabacions de poemes, cançons, material divers lliure a Internet...
- Programes informàtics necessaris: word, paintshopPro, Dreamweaver, escàner (paper port) ...
- Suports: disquets, CD-ROM.
- Pàgines Web
- Correu electrònic
- També hem comptat amb el programa "Clic" del Departament.

3. Resultats obtinguts

Hem elaborat un material multimèdia per a la ESO, amb textos i propostes didàctiques, per a treballar:

- continguts de literatura occidental.
- les competències bàsiques de llengua i literatura,
- Actituds i valors

El material es presenta en format de Disquet PC, CD-ROM, i pàgina WEB. Les propostes didàctiques han estat dissenyades per treballar-se amb ordinador. Una gran part de les activitats proposades (“Actividades”) es poden fer sense connexió a Internet; algunes activitats (incloses a l’ “Ampliación”) exigeixen la connexió a la xarxa. També hem incorporat el “Clic” en algunes activitats de síntesi de cada itinerari. Per tal que funcionin aquestes activitats, s’ha de tenir instal·lat el programa del Departament que es troba a disposició del professorat (“El racó del clic”: Aplicació per al desenvolupament d’activitats educatives multimèdia).

3.1. Estructura del material: Itineraris literaris

El treball s’organitza en forma d’ “itineraris literaris” que segueixen un fil conductor.

Per al Primer cicle, es presenten tres itineraris que corresponen a tres gèneres:

1. Faules
2. Mites i llegendes
3. Contes

Al Segon cicle, els tres itineraris s’aglutinen entorn a un tema:

1. Aventura
2. Vida i aprenentatge
3. Terror i misteri

Cada itinerari està format per:

- un conjunt de textos literaris,
- unes activitats en torn als textos,
- unes informacions complementàries que documenten i amplien els textos. A aquesta informació s’accedeix mitjançant uns enllaços o *links* que apareixen a la pantalla de cada itinerari, amb unes icones: A; O; D; LK; G, i +T . Els links contenen:
 - A (autors): una petita informació sobre els autors;
 - O (obres): una breu informació sobre les obres;
 - D (diccionari): un diccionari de les paraules dels textos que poden presentar dificultat;
 - LK (links o enllaços): els enllaços concrets que permeten accedir a informació pròpia de la xarxa: Webs, adreces electròniques, etc.;
 - G (glossari): un glossari dels conceptes que es treballen, i
 - +T (Más textos): una mena d’antologia d’altres textos, relacionats amb els que es proposen.

Cada itinerari (el conjunt de textos i les activitats) ha estat concebut per que es pugui realitzar en les hores d’un crèdit variable.

3.2. Funcionament del material multimèdia

L’usuari del treball (CD-ROM o Web) trobarà el material organitzat de la manera com és habitual en aquests tipus de programes: les pantalles del començament presenten un esquema general del contingut i mostren opcions que permeten accedir a noves pantalles.

- La primera pantalla presenta les instruccions y un esquema-índex dels itineraris, que apareixen agrupats per cicles. Clicant o prement l’opció que es desitgi, s’accedeix la segona pantalla (de cicle).
- La segona pantalla mostra els itineraris del cicle (1r cicle: faules, mites i llegendes, i contes; 2n cicle: aventura, vida i terror). Des de

aquesta pantalla es pot obrir (o accedir a) qualsevol itinerari (3ª pantalla), que pot treballar-se de forma independent.

- La tercera pantalla presenta els textos i les activitats d'un itinerari concret. Aquesta pantalla inclou els "links" que permeten accedir a les diverses pantalles d'autors, obres, diccionari, glossari, enllaços i "más textos".

3.3. Els textos dels itineraris.

Els nuclis que vertebreren els itineraris són els textos literaris. En torn a aquests textos, es presenten les activitats.

Cada itinerari treballa amb certa profunditat cinc o sis textos que mantenen certa unitat (de gènere al 1r Cicle, i de tema al 2n Cicle). A les “Activitats d’ampliació” i a les “Activitats de síntesi” (al final de cada itinerari) es proposen nous textos, com a lectura complementària.

A l’hora de seleccionar els textos que conformen els itineraris hem emprat un criteri eclèctic, doncs un objectiu bàsic del treball és fomentar el gust per la lectura:

- Hem valorat la representativitat i qualitat literària del text i de l’autor, perquè pensem que és important posar a l’abast dels alumnes obres i autors cabdals de la literatura de totes les èpoques. En aquest sentit, l’índex d’autors i obres aglutina títols i escriptors fonamentals des de la antiguitat fins als nostres dies.
- Hem procurat que el text fos atractiu, suggeridor i accessible pels alumnes. Aquest criteri ha estat determinant per incloure bastants textos moderns, més propers a la sensibilitat i al llenguatge actual.
- També hem considerat la varietat dels textos d’un itinerari. Varietat de literatures, èpoques, tons, etc. En general, els itineraris recullen textos antics (grecs, llatins, bíblics) i moderns, d’autors i països diferents, i presenten diversitat de tons (tràgics, seriosos, irònics, humorístics...)

A vegades, la tria ha resultat difícil. Alguns autors o obres importants (per qualsevol concepte) no encaixaven amb el tipus d’itinerari; altres vegades, els fragments breus (exigits per l’esquema de treball) quedaven amb poc sentit fora del context. Finalment, amb certa freqüència, alguns textos importants presentaven dificultats quasi insalvables per als alumnes.

Per no limitar el material als textos que es treballen a cada itinerari, hem incorporat la secció “Més textos”, que apareix a les activitats d’ampliació.

- “Més textos” és una mena d’antologia de textos diversos, que es relacionen en algun aspecte amb l’itinerari.
Quasi tots els textos que hem inclòs en aquest apartat podrien haver estat triats per ser treballats amb més profunditat a l’itinerari. Però la necessitat de seleccionar un nombre de textos assequible a un crèdit, els ha deixat en aquesta secció. Els hem mantingut perquè creiem que la seva lectura pot ser estimulante per als alumnes a qui els agradi llegir, o per aquells que treballin més ràpidament que la resta del grup. “Més textos” també pot facilitar als professors oferir unes propostes didàctiques adequades a les seves circumstàncies i així, elaborar un nou i personal “itinerari”.

3.4. Les propostes didàctiques: *Activitats, Ampliació, Activitats de síntesi*.

Els itineraris proposen tres tipus d’activitats; dos d’aquestes, “*Activitats*” i “*Ampliació*” es presenten en torn a cada text; les terceres es fan al final de l’itinerari: les “*Activitats de síntesi*”.

a. - Les *Activitats* estan plantejades per treballar sobretot continguts i procediments de les competències bàsiques: comprensió i expressió. En principi estan destinades a tots el alumnes.

En general, s'han concebut amb l'objectiu de que es puguin realitzar de forma fàcil i àgil. Moltes d'aquestes activitats permeten comprovar la comprensió i l'expressió amb exercicis que demanen triar entre varies opcions, que són autocorrectius i ofereixen la possibilitat de esborrar la resposta errònia i provar una de nova. Per això presentem amb freqüència la resposta com una opció múltiple, o bé proposem exercicis de relacions (emparellaments, substitucions, identificacions, numeració, etc.).

Hem procurat que el treball fos interessant i entretingut per els alumnes i professors. Per això, s'han incorporat també activitats d'entreteniment (sopes de lletres, mots encreuats...)

Tots els textos presenten activitats encaminades a treballar la comprensió lectora i l'expressió escrita, amb exercicis sobre:

- Significat de paraules o expressions (sinònims, antònims, famílies lèxiques, camp semàntic...).
- Identificació del tema i propostes de títols.
- Estructura d'un text.
- Resums del text o d'una part.
- Manipulació de textos: canvi de: punt de vista/ tipologia/ gènere/ desenllaç ...
- Creació de textos a partir de models.

b. - Les activitats d'*Ampliació* comporten un aprofundiment i permeten treballar la diversitat. Estan indicades per aquells alumnes que resolen bé i amb rapidesa les activitats anteriors.

Plantegen treball de documentació, recerca i selecció d'informació, de síntesi, de relació de coneixements, de creació, etc. També proposen practiques de navegació per la xarxa.

Algunes d'aquestes activitats es plantegen en forma de "Clic" que, com hem dit abans, exigeixen la instal·lació d'aquest programa.

c. - Les *Activitats de síntesi* es presenten al final de cada itinerari i van enfocades a consolidar els coneixements i a relacionar la informació que s'ha anat donat durant l'itinerari. També inclouen activitats de jocs i entreteniments relacionats amb les obres, personatges, autors, llocs, etc. que han aparegut a l'itinerari. En aquest tipus d'exercicis també hem utilitzat el programa "Clic".

3. 5. Els enllaços o links de la pantalla

El material que presentem inclou, com hem dit abans, una sèrie d'informacions i materials complementaris. Per accedir a aquestes pantalles s'ha de clicar sobre els links que incorporen tots els itineraris, identificats per unes icones: A, O, D, LK, G i +T (que, com hem assenyalat al punt anterior, fan referència a autors, obres, diccionari, enllaços, glossari, i "Más textos"). La finalitat d'aquests links es doble:

- Ampliar la informació i aportar suggeriments.
- Habituar els alumnes a fer ús de diferents possibilitats que ofereixen els mitjans multimèdia.

Les activitats d'ampliació fan algunes propostes d'activitats que exigeixen accedir a la informació d'aquestes pantalles.

- 3.5.1. *Autors*. Inclou una petita biografia i bibliografia dels autors dels textos que es treballen, així com les característiques fonamentals de la seva obra.

La informació que es dona s'ofereix sintetitzada al començament, on es situa al autor dintre de la literatura a la que pertany, la època i el gènere en el que destaca. Posteriorment es desenvolupen aquestes informacions. Aquesta estructura permet fer una consulta més superficial o més acurada, en funció dels interessos dels alumnes o del que demanin les diferents propostes didàctiques. Dintre d'aquest arxiu es troben els autor següents.

- Al Primer cicle:
 - A l'itinerari *Fábulas*:
 - Esopo
 - Fedro
 - Arcipreste de Hita
 - J. La Fontaine
 - T. Iriarte
 - A. Schopenhauer
 - J. Kafka
 - A *Mitos y leyendas*:
 - Claire Derouin (recopiladora de *Cuentos y leyendas en torno al Mediterráneo*)
 - R. Graves (episodio del caballo de Troya)
 - Chrétien de Troyes (adaptación)
 - A *Cuentos*:
 - Els germans Grimm, (Jakob i Ludwig).
 - Saki (pseudònim del escriptor anglés H. H. Munro)
 - A. Chejov
 - Q. Monzó
- Al Segon cicle:
 - A *Aventura*
 - J. Conrad
 - J. London
 - W. Golding
 - I. Asimov
 - A. Pérez Reverte
 - A *Vida i aprenentatge*
 - J. Joyce
 - F. Pessoa
 - A. Camus
 - J. A. Goytisolo
 - J. D. Salinger

A *Terror i misteri*

- Homero

- Un cuento anónimo de *Las Mil y una noches*
 - J. Potocki (*Manuscrito encontrado en Zaragoza*)
 - E. A. Poe
 - F. Kafka
 - G. Apollinaire
- 3.5.2. *Obres*. Dona informació de l'obra a la que pertany el text que es treballa. Situa l'obra a la trajectòria de l'autor i comenta aquelles característiques que poden ser representatives de l'escriptor o del gènere.
A aquest arxiu es troben les obres següents.
- Al Primer cicle:
 - A l'itinerari *Fábulas*:
 - *El león y el ratón* (Esopo)
 - *El cuervo y el zorro* (Esopo, adaptació Bennet, traducció A.M.Matute)
 - *El perro avaricioso* (Fedro)
 - *Ejemplo del lobo, de la cabra y de la grulla* (Arcipreste de Hita)
 - *La cigarra y la hormiga* (La Fontaine)
 - *El burro flautista* (Iriarte)
 - *Los puerco-espines* (Schopenhauer)
 - *Una fábula breve* (Kafka)
 - A *Mitos y leyendas*:
 - “*Una sencilla historia para empezar*” (de *Cuentos y leyendas en torno al Mediterráneo*)
 - *La Biblia* (David y Goliat)
 - *La guerra de Troya* (R. Graves).
 - *Las Mil y una noches*
 - *Los caballeros de la Tabla Redonda* (adaptación)
 - A *Cuentos*:
 - *El rey desnudo* (anónimo).
 - *El rey Midas* (anónimo)
 - *El doctor sabelotodo* (Grimm)
 - *El narrador de cuentos* (Saki)
 - *La celebridad* (Chejov)
 - *El cuento* (Monzó)
 - Al Segon cicle:
 - A *Aventura*:
 - *La Biblia* (el arca de Noé)
 - *Crónica personal* (Conrad)
 - *La llamada de lo salvaje* (London)
 - *El señor de las moscas* (Golding)
 - *El bardo inmortal* (Asimov)
 - *Limpieza de sangre* (Pérez Reverte)
 - A *Vida y aprendizaje*:
 - *Retrato del artista adolescente* (Joyce)
 - *Poemas* (Pessoa)

- *El primer hombre* (Camus)
 - *Palabras para Julia* (J. A. Goytisolo)
 - *El guardián entre el centeno* (Salinger)
- A *Terror y misterio*:
 - *La Odisea* (Homero)
 - *Las Mil y una noches*
 - *Historia del endemoniado Pacheco* (Potocki)
 - *El corazón delator* (Poe)
 - *El buitre* (Kafka)
 - *Trenes de guerra* (Apollinaire)
- 3.5.3. *Diccionari*. Inclou les paraules que poden presentar dificultats de tots el textos (els que es treballen als itineraris i els inclosos en *Más textos*). Les paraules que estan al diccionari apareixen marcades als textos; fent un clic a sobre d'elles apareix el seu significat al diccionari.
Aquest diccionari té com única finalitat ajudar a la comprensió dels textos, és a dir, és un diccionari purament funcional. Per això, per agilitzar les consultes, les paraules apareixen explicades a través de sinònims o de definicions breus i clares.
 - 3.5.4. *Links*. Incorpora una sèrie de elements multimèdia que il·lustren els itineraris: versions musicades d'obres, recitacions de faules, caràtules de pel·lícules, adreces electròniques, pàgines web, etc.
A algunes *Activitats d'ampliació* i de *Síntesi* es proposa fer servir els links diversos.
La finalitat d'aquesta secció és acostumar els alumnes a conjuminar tot tipus d'informació sobre un tema i estimular-los a explorar las possibilitats que ofereix la xarxa.
 - 3.5.5. *Glossari*. Recull el conjunt de conceptes que es van treballant als itineraris. Apareixen gèneres i sub-gèneres (contes populars i literaris, faules, mites i llegendes, èpica, novel·la d'aventures i d'aprenentatge...); els tipus de text, petites nocions de mètrica, etc.
El glossari recull les idees bàsiques d'aquests conceptes, no pretén oferir una informació exhaustiva. La possible ampliació pot trobar-se a través del material de la xarxa.
 - 3.5.6. "*Más textos*" és una mena d'antologia de textos diversos, que es relacionen en algun aspecte amb l'itinerari.
S'introdueixen a les activitats d'ampliació. A vegades es proposen com a una simple lectura complementaria (p.e., quan són l'enquadrament o marc del text treballat); altres vegades, es presenten amb alguna breu activitat (indicar el tema, comparar tons, etc.).

L'arxiu *Más textos* conté els textos següents:

- Al Primer cicle:
A l'itinerari *Fábulas*:
1. Versión inglesa de *El burro flautista*.

2. *El lobo y la garza* (Esopo, adaptació de A.M. Matute de la versió francesa de Bennett)
3. *La cigarra y la hormiga* (Texto original de La Fontaine; adaptació de Samaniego y de X. Benguerel –en catalán-).
4. *Un cruce* (Kafka).
5. *El conejo y el león*, de Augusto Monterroso
6. *Introducción a las fábulas*, poema de Ángel González.

A Mitos y leyendas

1. Mediterráneo (cançó de J. M. Serrat).
2. La Biblia (la Torre de Babel).
3. *La Pagoda de Babel* (G.K. Chesterton).
4. *Héctor y Aquiles* (A. Casona).
5. *Finn Mac Cool y el gigante de un solo ojo* (llegenda irlandesa).
6. *Las Mil y una noches* (*Historia de Abdula, el mendigo ciego*).
7. *El emperador y el bandido* (conte popular alemany).
8. *Los druidas* (Julio César)

A Cuentos::

1. "De lo que aconteció a un rey con los burladores que hicieron el paño" (de *El conde de Lucanor*, de Don Juan Manuel).
2. *El traje nuevo del emperador* (en *Cuentos infantiles políticamente correctos*, de J.Finn Gardner).
3. *La invención de la flauta* (Cuento de la antigua Grecia, anónimo).
4. *El asno de oro* (Apuleyo).
5. *Los deseos ridículos* (Perrault).
6. *Los músicos de Bremen* (Grimm).
7. *El lobo* (en el *Satiricón*, de Petronio).
8. *El maravilloso viaje de Nils Holgersson a través de Suecia* (S. Lagerlöf)
9. *Caperucita roja* (en *Cuentos infantiles políticamente correctos*, de J.Finn Gardner).
10. *El lobito bueno y el lobito malo* (Gloria Fuertes).
11. *Continuidad en los parques* (J. Cortázar)
12. *El dinosaurio* (A. Monterroso).
13. *Cristóbal Colón y la momia* (M. Twain).
14. *Manolito* (en *Yo y el Imbécil* de Elvira Lindo).
15. *Historias de Obabas* (B. Atxaga)

- Al Segon cicle:

A Aventura:

1. Historia de Moisés (La Biblia)
2. *Jasón y los argonautas*
3. *¡Oh capitán, mi capitán!* (W. Whitman)
4. *Moby Dick* (H. Melville)
5. *Los viajes de Gulliver* (S. Swift)
6. *La isla del tesoro* (Stevenson)
7. *De la tierra a la Luna* (J. Verne)
8. *La guerra de los mundos* (Wells)
9. *¿Sueñan los androides con ovejas eléctricas?* (P. Dick)
10. *El señor de las moscas* (Golding)

11. *Robinson Crusoe* (Defoe)
12. *El Quijote*, (Cervantes, episodio de los molinos)
13. *Las inquietudes de Santhi Andía* (P. Baroja)
14. *Billy the Kid* (J. L. Borges)

A Vida y aprendizaje:

1. *Los hermanos*, Adelfos (Terencio)
2. *La amistad* (Séneca).
3. Tres poemas sobre la vida y la muerte de Arquiloco de Paros, Jorge Manrique y Francisco de Quevedo.
4. *Lazarillo de Tormes*.
5. *En busca del tiempo perdido. Por el camino de Swan* (M. Proust).
6. *Carta al padre* (F. Kafka).
7. *A merced de una corriente salvaje* (H. Roth).
8. *El guardián entre el centeno* (J.D. Salinger).
9. *El incendio de un sueño* (Ch. Bukowski).
10. *Prefacio a Música para camaleones* (T. Capote).

A Terror y misterio

1. *Los héroes y sus armas* (E.H.Gombrich).
2. *Fábula de Polifemo y Galatea* (L. de Góngora)
3. *El manuscrito encontrado en Zaragoza* (J. Potocki)
4. *El Cuervo* (E. A. Poe)
5. *Ítaca* (K. Kavafis)
6. *Caligramas* (G. Apollinaire)
7. *La metamorfosis* (F. Kafka)
8. *La migala* (J. J. Arreola)
9. *Literatura y fantasma* (J. Marías)

4. Cursos realitzats:

Per poder realitzar el nostre projecte hem fet el curs “Desenvolupament d’activitats en l’entorn Clic”, de 60 hores, del PIE. La finalitat era conèixer aquest programa didàctic per tal d’incorporar-lo al projecte, e la mesura del possible. En principi vam creure que ens facilitava molt la feina, perquè permet l’autocorrecció, i és molt fàcil de fer anar, a banda de ser molt atractiu pels alumnes atès que és molt àgil i vistós.

Però encara que hem fet alguns “clic” on reunim les activitats de síntesi d’alguns itineraris, un cop fet el projecte, ha quedat una mica al marge per dos motius. En primer lloc, per no fer difícil el funcionament de la pàgina als professors que mai no han utilitzat el programa Clic. En segon, per raons tècniques, ja que ens complicava molt el projecte incorporar-lo a cadascun dels textos del itineraris perquè hi ha massa material de textos, exercicis, etc.

5. Conclusions: suggeriments, conseqüències, aplicacions i valoracions del treball, des de el punt de vista de la matèria com des de la pràctica docent

Pensem que l'element més positiu d'aquest treball és que ofereix uns materials preparats per a treballar a l'aula, i que poden adaptar-se a diferents àmbits:

1. Cada un dels itineraris (dels 3 del 1er cicle i els tres més del 2n) pot treballar-se com:
 - CV de l'àrea de llengua
 - CV d'informàtica
 - CV interdisciplinari o transversal d'educació en valors.

2. Algunes unitats (o *parades* dels itineraris) poden treballar-se independentment des de diverses àrees: llengua, informàtica, idiomes estrangers.

3. Donat que les unitats contempnen propostes didàctiques diversificades i classificades, el projecte permet el treball amb alumnes diferents:
 - amb grups heterogenis.
 - de reforç per alumnes o grups que ho requereixin (fent les "Actividades").
 - com ampliació/aprofundiment per alumnes o grups més avançats (amb les activitats d' ampliació i síntesi, i amb "mas textos").

Aquesta versatilitat pot constituir una aportació útil per dissenyar currículums i per atendre la diversitat.

Som conscients de la inevitable arbitrariedad que suposa qualsevol selecció dels textos. També és previsible que determinades activitats i textos funcionaran millor o pitjor que altres. En definitiva, serà la practica docent la que anirà polint aquesta feina, que podia haver-se allargat indefinidament, amb temes i formes interessants (el amor, cançons...).

En la confecció del nostre treball, una de les feines més entretingudes ha sigut la revisió de tants i tants llibres que han sigut importants per a la cultura occidental. En aquest sentit, pensem que potser el treball no acaba de reflectir aquesta feina. L'altre àmbit en el que hem trobat dificultats que ens han portat molt de temps han sigut el problemes tècnics.

Pensem però, que el conjunt del treball pot ser d'utilitat als centres educatius, ja que aporta un material diferent, que permetrà fer les classes a l'aula d'informàtica amb una selecció de textos d'una amplitud considerable.

6. Relació dels materials continguts en els annexos.

6.1. Annex 1. Itineraris literaris del primer cicle de l'ESO:

- Fábulas
- Mitos y leyendas
- Cuentos.
- Textos complementario del Primer ciclo.

6.2. Annex 2. Itineraris literaris del 2n cicle de l'ESO:

- Aventura
- Vida
- Terror
- Textos complementarios del Segundo Ciclo.

6.3. Annex 3: *Links*

- Autores
- Obras
- Diccionario
- Glosario
- Enlaces o links

7. Bibliografía

Llibres:

- AA.VV. *Seis relatos de terror*, Barcelona: Tusquets, 1971.
- Anónimo, *Lazarillo de Tormes*, Madrid: Santillana, 1995.
- APOLLINAIRE, Guillaume. *El tejido invisible y otras raras invenciones*. Madrid: Celeste Ediciones, SA. Minúscula. Letra celeste. 2000.
- APOLLINAIRE, Guillaume, *Caligramas*, Madrid: Cátedra, 1987.
- ARMIÑO, Mauro, *Parnaso. Diccionario Sopena de literatura*, Barcelona: Sopena, 1972
- ARREOLA, Juan José, "La Migala", en Lucas, Alfonso, *Seis relatos negros*, Barcelona: Tusquets, 1980.
- ASIMOV, Isaac, *La última pregunta y otros cuentos*. Barcelona: Ediciones B., 2000
- ATXAGA, BERNARDO, *Historias de Obaba*, Barcelona: Ediciones B., 1999
- BASSA MARTÍN, Ramón. *Herois i heroïnes de la literatura infantil i juvenil*. Guia d'herois de la literatura infantil i juvenil europea. Seminari de literatura infantil i juvenil. Núm 8 (nov-des.,98)
- *Biblia, La*. Barcelona: Herder, 1976
- BLOOM, Harold, *Cómo leer y por qué*. Barcelona: Anagrama, 2000
- BOMPIANI, *Diccionario de autores*, Barcelona: Hora SA, 1988
- BORGES, J. L. OCAMPO, S., BIOY CASARES, A. *Antología de la literatura fantástica*. Ed. Sudamericana S.A., 1977
- BRAVO-VILLASANTE, Carmen. *Historia y antología de la literatura infantil universal*. 4 vols. Valladolid: Ed. Miñón.,1988.
- BUSTOS TOVAR (coord.), *Diccionario de literatura universal*. Madrid, Anaya, 1985.
- BUKOWSKI, Charles, *20 Poemas*, Madrid: Mondadori, 1998.
- CALERO HERAS, J. *Literatura universal*. Barcelona: Octaedro-Mágina.1999
- CALVINO, Italo. *Cuentos fantásticos del XIX*. Madrid: Siruela. 1987.
- CAMPS, A.; COLOMER, T. (coord.) i altres, *L'ensenyament i l'aprenentatge de la llengua i la literatura en l'educació secundària*. Barcelona: ICE. U.B, 1998.
- CAMUS, Albert, *El primer hombre*, Barcelona: Tusquets, 1994.
- CAPOTE, T, *Música para camaleones*, Barcelona: Anagrama, 1980.
- CASONA, ALEJANDRO, *Flor de leyendas*, Madrid: Espasa-Calpe, 1978.
- CAUDET Y ARZA, Francisco. *Antología de leyendas universales*. Madrid: M.E. Editores. 1995
- CORTÁZAR, Julio. *Relatos*, Buenos Aires, Ed. Sudamericana, 1970.
- *Cuentos divertidos* Selección de A. Allende. Barcelona: Ed. Andrés Bello. 2000.
- CRUZ MARTÍNEZ, J. / DÍEZ PACHECO, B. *100 títulos. Guía de lectura*, Madrid: E. Anaya. 1990
- DEROUIN, Claire. *Cuentos y leyendas en torno al Mediterráneo*. Madrid: Espasa juvenil. 1998.
- DÍAZ PLAJA, Guillermo. *Literatura hispánica contemporánea*. Mallorca: Ed. La espiga. 1968
- DICK, P, *¿Sueñan los androides con ovejas eléctricas?*, Barcelona: Edhasa, 1996.
- ECHEVARRÍA, Javier, *Los señores del aire: Telépolis y el Tercer Entorno*. Barcelona: E. Destino. 1999
- ESOPPO (Adaptado por Bennet, traducido por A.M.Matute), *El zorro que perdió la cola*, Barcelona: Parramón. 1979.
- ESTÉBANEZ CALDERÓN, Demetrio, *Diccionario de términos literarios*. Madrid: Alianza.1996

- GOLDING, William, *El señor de las moscas* (6 ed.), Madrid: Alianza. 1983
- GOMBRICH, E. H. *Breve historia del mundo*, Barcelona: E. Península.1999.
- GONZÁLEZ, Ángel, *Poemas*, Madrid: E. Cátedra. 1998.
- GONZÁLEZ, L. D. *Guía de clásicos de la literatura infantil y juvenil*. 2 vols. Madrid: Ed. Palabra. 1998.
- GOYTISOLO, José Agustín, *Palabras para Julia y otros poemas*, Barcelona:E. Plaza y Janés. 1997.
- GRAVES, Robert, *La guerra de Troya*, Barcelona: E. Muchnick. 1999.
- GRIMM,J. y W. *Cuentos*. Madrid: Alianza Ed. 1976.
- HELBEL, J.P., *Historias bíblicas*. Barcelona: Alba E. 2000 .
- HOMERO, *Odisea*. Madrid: E. Cátedra. 1991.
- JOYCE, James, *Retrato del artista adolescente*, Barcelona: Argos Vergara. 1980.
- KAFKA, Franz, *Carta al padre*. Madrid: Alianza, 1983.
- KAFKA, Franz, *Cuentos completos*, Madrid: Valdemar, 2000.
- KAFKA, Franz. *La metamorfosis y otros relatos*. Madrid: Cátedra.1997.
- KINGSLEY, Charles. *Cuentos de hadas griegos. Los héroes*. Biblioteca de cuentos maravillosos. Palma de Mallorca. Barcelona: J.J. de Olañeta. Editor. 1987.
- *Las lenguas y la educación para la paz. Linguapax II*. Barcelona:. ICE. U.B., (Col. Seminari llengües i educació), 1990
- *Las mil y una noche*. Selección de Brian Anderson. Barcelona: Vicens Vives. 1999.
- *Lenguas y educación en Europa*, Barcelona, ICE. U.B., 1987.
- LINDO, E., *Yo y el Imbécil*. Madrid: Alfaguara: 1999.
- LONDON, JACK, *La llamada de lo salvaje*. Barcelona: Vicens Vives, 1988.
- *Los caballeros de la tabla redonda* (leyendas relatadas a los niños por Manuel Vallvé) Barcelona: Col. Araluce. s/d.
- LLOVET, Jordi (ed.), *Lecciones de literatura universal*, Madrid: Cátedra (IHB), 1995
- LOMAS, C. (Coord.) i altres, (1996). *La educación lingüística y literaria en la enseñanza secundaria*. Barcelona: ICE. U.B., (Col. Cuadernos de formación del profesorado de E.S.), 1998
- MARÍAS, Javier, *Literatura y Fantasma*, Madrid: Siruela, 1993.
- MARTÍN, M.; MAURI, T. (coord) i altres. *La atención a la diversidad en la educación secundaria*. Barcelona: ICE. U.B. 1996
- MATTHEWS, John. *Los misterios de la tradición artúrica*. Madrid: Ediciones Temas de Hoy. 1992
- MELVILLE, H., *Moby Dick*, Barcelona: Bruguera, 1976.
- MÉNDEZ, V. y otros. *La fábula a través del tiempo. De Esopo a Andrés Bello*. Barcelona: Ed. Ramón Sopena. 1978.
- MENDOZA, A., *Conceptos clave en didáctica de la lengua y la literatura*, Barcelona: ICE. U.B, 1998.
- MILLÁN, Juan Antonio. *De redes y de saberes. Cultura y educación en las nuevas tecnologías*, Madrid: Aula XXI, Santillana. 1998.
- MILLÁN, Fernando y GARCÍA SÁNCHEZ, Jesús. *La escritura en libertad*, Antología de poesía experimental a cargo de Millán. Madrid: Alianza Tres. 1975.
- *Mitos, cuentos y leyendas de los cinco continentes*. 1995. Barcelona: Ed. Juventud.
- PÉREZ REVERTE, ARTURO, *Limpieza de sangre*. Madrid: Alfaguara, 1997.
- PÉREZ-RIOJA, J.A. *Diccionario de personajes y escenarios de la literatura española*, Barcelona: Península. 1997
- PESSOA, Fernando, *42 Poemas*, Barcelona: Mondadori, 1998.
- POE, E.A., *Cuentos/1*, Madrid, Alianza Ed (1981)

- POE, E.A., *El Cuervo y otros poemas*, Madrid: Mondadori, 1998.
- PROUST, Marcel, *En busca del tiempo perdido. 1. Por el camino de Swan.* (4ª ed.), Madrid: Alianza, 1972.
- PUJOL, Carlos, *Abecé de la literatura francesa*. Barcelona: Planeta, 1976.
- RICO, Francisco, *Mil años de poesía española*, Barcelona: Planeta, 1996.
- RIQUER Y VALVERDE, *Historia de la literatura universal* (10 vol). Barcelona: Planeta, 1985
- ROTH, Henry, *A merced de una corriente salvaje*, Madrid: Alfaguara, 1992.
- RUBIO, M.J., *Metodología de desarrollo de materiales educativos en soporte multimedia*, ICE. U.B. (Col. Papers de treball), 1992
- SÁEZ VACAS, Rosa Ma. *Cuentos de ayer y de hoy. De Boccaccio a Updike*. Madrid: Ed. Magisterio. 1994
- SALINGER, J.D., *El guardián entre el centeno*, Barcelona: Edhasa, 1990.
- SARGATAL, Alfred, *La invasión sutil de les aranyes. Trenta-cinc contes literaris*. Barcelona: Laertes, 2000
- SWIFT, JONATHAN, *Viajes de Gulliver*, Barcelona: Planeta, 1987
- TORAL, Carolina. *Los mejores cuentos juveniles de la literatura universal*. Barcelona: E. Labor. 1965
- VARA, Mariano, *Los derechos torcidos*, Barcelona: Baula, 1999.
- VERNET, FRANCESC, (1994) *Eurocontes. Narrativa breu europea*, Barcelona: Edicions de la Magrana.
- WHITMAN, W. *¡Oh capitán! ¡Mi capitán!*. Madrid: Mondadori, 1998.

Revistes:

- “Cine en Internet” *Literatura infantil y juvenil* nº 168 (feb. 2000).
- ECHEZARRETA, Carmen. “Dos formas de explicar la misma historia” *Literatura infantil y juvenil*, nº154 (marzo-abril 1998).
- ISERN, M.Pilar. “El gusto por la lectura a través del cine” *Aula de innovación educativa*, nº 92 (junio 2000).
- “¿Libro o película? La animación lectora a través de dos lenguajes diferentes”, CLIJ. nº 113 (feb. 1999).

CD – ROM

- BÉCQUER, Gustavo Adolfo, *Libro de los gorriones*. BN (Biblioteca Nacional. Ministerio de Educación y Cultura), Madrid: 1999
[la edición incluye Facsímil manuscrito autógrafa de Bécquer, facsímil de dibujos y textos becquerianos en los álbumes de Julia Espín, recitado de las rimas, 28 canciones sobre rimas (Bretón, Albéniz, ...), léxico de las rimas, y recorrido audiovisual por la vida y la obra del poeta].
- RAE, *Diccionario de la Lengua española* (ed. en CD-ROM), Madrid: Espasa Calpe, 1995.
- G.C. Dep Ens. PIE, *Sinera*. Barcelona, 1999.

Adreces d’ Internet

<http://promo.net/pg>
<http://www.bne.es/>

<http://www.adesasoc.com/>
http://www.yahoo.fr/Art_et_culture/Litterature
<http://babelfish.altavista.digital.com/translate.dyn>
<http://uk.dir.yahoo.com/arts/Humanities/Literature>
<http://www.crs4.it/HTML/Literature.html> (antología literatura italiana)
<http://www.lib.virginia.edu/wess/etexts.html> (colección de textos electrónicos de literatura europea)
http://www.yahoo.es/Ciencias_sociales/lingüística/Idiomas/español
<http://www.geocities.com/SunsetStrip/Palladium/5538/> (*El Principito*)
<http://www.britannica.com>
<http://www.grec.net> (hiperenciclopèdia catalana)
<http://www.xtec>
<http://www.xtec.es/recursos/clic>
<http://www.el-castellano.com>
<http://www.nationalgeographic.com>
http://www.yahoo.es/Ciencias_sociales/lingüística/Idiomas/español
<http://www.teachwithmovies.org/spanish-index.html>
<http://www.teachwithmovies.org/spanish-index.html>
<http://www.biography.com>
<http://www.gencat.es/ense/compe/htm> (competències bàsiques ESO)
<http://www.pntic.mec.es>
<http://www.educared.net>
<http://www.educnet.net>
<http://www.indexnet.santillana.es>
<http://www.canalsolidario.com/>

ÍNDEX

1. Introducció	2
1.1. Antecedents del tema	2
1.1. Explicació del tema.....	2
1.2. Objectius que es pretenen assolir.	3
1.3. Hipòtesi inicial del treball. Marc teòric, etc.	4
2. Treball dut a terme:	4
2.1. Disseny del pla de treball.	4
2.2. Metodologia emprada.	5
2.3. Descripció dels recursos utilitzats (de qualsevol tipus).	6
3. Resultats obtinguts	6
3.1. Estructura del material: Itineraris literaris	7
3.2. Funcionament del material multimèdia	7
3.3. Els textos dels itineraris.	10
3.4. Les propostes didàctiques: <i>Activitats, Ampliació i</i> <i>Activitats de síntesi.</i>	10
3.5. Els enllaços o links de la pantalla.....	11
4. Cursos realitzats	16
5. Conclusions: suggeriments, conseqüències, aplicacions i valoracions del treball, des de el punt de vista de la matèria com des de la pràctica docent.	17
6. Relació dels materials continguts en els annexos.	18
7. Bibliografia.	20